This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Waarom wijst zowel radicaallinks als radicaalrechts Europa af?

Erika van Elsas, Armen Hakhverdian en Wouter van der Brug

SAMENVATTING VAN

Elsas, E. J. van, Hakhverdian, A., Brug, W. van der (2016). United against a common foe? The nature and origins of Euroscepticism among left-wing and right-wing citizens. *West European Politics, 39*(6), 1181-1204.

De weerstand tegen verdere Europese integratie kan vooral worden gevonden aan de uiterste linker- en de uiterste rechterkant van het politieke spectrum. In het midden lijkt het euroscepticisme veel minder wijdverbreid. Dat lijkt op een voorbeeld van een situatie waarbij de extremen elkaar raken. Maar klopt dat wel? Zijn de aard en de achtergrond van de afkeer van Europa aan de linker- en rechterkant van het politieke spectrum wel aan elkaar gelijk? In onze bijdrage in *West European Politics* onderzoeken we die vraag en komen we tot de conclusie dat de aard en de achtergrond van links en rechts euroscepticisme sterk van elkaar verschillen.

Euroscepticisme is een multidimensionaal begrip. Het is zinvol onderscheid te maken tussen opvattingen over de huidige manier waarop in Europa wordt samengewerkt en opvattingen over het idee dat Europese samenwerking als zodanig wenselijk is. Die twee opvattingen hoeven niet samen te vallen: het idee dat de huidige EU ondemocratisch is en zich vooral richt op het versterken van machtige bedrijven, sluit niet uit dat men Europese integratie op zichzelf een goed idee vindt. Het is zelfs mogelijk dat men Europese samenwerking om principiële redenen afwijst, maar tegelijkertijd de huidige EU op pragmatische gronden accepteert.

Gebruikmakend van gegevens uit de European Election Studies van 2009 en 2014 en de European Social Surveys van 2008 en 2012, onderzoeken we in 15 West-Europese landen de inhoud en determinanten van euroscepticisme voor groepen kiezers die zich verschillend positioneren op de links-rechts-as. We laten met die gegevens zien dat de steun voor de huidige EU zowel onder relatief linkse als, hoewel in eerste instantie in mindere mate, onder rechtse kiezers relatief laag

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

is. Het ideaal voor Europese samenwerking daarentegen wordt door linkse kiezers niet, maar door rechtse kiezers wel afgewezen. Er wordt dus zowel aan de linker- als aan de rechterkant van het politieke spectrum behoorlijk negatief gedacht over Europa. De achtergrond voor die negatieve gevoelens is echter verschillend: links wijst Europa af vanwege de huidige manier waarop er op dit moment wordt samengewerkt, rechts is principieel tegen meer samenwerking.

Waar komen die verschillen tussen links en rechts vandaan? We verwachtten dat zowel de houdingen ten aanzien van de huidige EU als de houdingen ten aanzien van het 'ideaal' van Europese samenwerking worden bepaald door zowel opvattingen over inkomensherverdeling (als indicatie van de manier waarop men de economie ingericht wil zien) als door opvattingen over immigranten (als uiting van culturele opvattingen over hoe men de samenleving ingericht wil zien). Meer specifiek verwachtten we dat de negatieve opvattingen van linkse kiezers vooral ingegeven zijn door houdingen ten aanzien van de economische rol die Europa speelt. Uit analyse van de gegevens blijkt inderdaad dat positieve opvattingen over inkomensherverdeling aan de linkerkant van het spectrum bijdragen aan negatieve opvattingen over de manier waarop Europa nu functioneert. Bij de afwijzing van de huidige EU onder radicaallinkse kiezers spelen sociaaleconomische factoren een belangrijke rol. Maar dat leidt er niet toe dat men ook het Europese project als zodanig afwijst.

Aan de rechterkant van het spectrum speelt die inkomensherverdeling geen rol van betekenis. Daar gaat het vooral om culturele overwegingen: het effect van negatieve opvattingen over immigratie op opvattingen over Europa is vooral onder rechtse kiezers sterk. Bij linkse kiezers is het effect van opvattingen over immigratie veel zwakker.

Ons onderzoek laat duidelijk zien dat, voor zover linkse en rechtse kiezers de EU afwijzen, zij dat op zeer verschillende gronden doen. Bovendien zijn de gevonden verschillen niet stabiel in de tijd. Zelfs in de relatief korte tijdspanne die we hebben onderzocht, zien we dat in sommige landen ook bij links een meer fundamentele afkeer van de EU is ontstaan. Bij rechts is men negatiever gaan denken over het huidige functioneren van de EU. Toch lijken de onderzochte achtergronden van die opvattingen stabiel: bij links gaat het meer om de economische rol van Europa dan bij rechts, terwijl bij rechts de sociaalculturele aspecten domineren.

Ons onderzoek is van belang voor politici die denken dat het groeiende euroscepticisme simpelweg kan worden bestreden door bijvoorbeeld de rol van Europa te verkleinen of die rol te verduidelijken. Zo makkelijk is het niet. Aan de linkerkant van het politieke spectrum willen eurosceptici niet zozeer minder Europa, maar een ander, sociaal rechtvaardiger Europa. Aan de rechterkant zijn eurosceptici niet geïnteresseerd in een ander Europa, daar wil men alleen maar minder Europa.

In 2016 heeft onze bijdrage de Gordon Smith and Vincent Wright Memorial Prizes van het blad *West European Politics* gewonnen. Daarom is het artikel voor iedereen ook vrij toegankelijk.